

İNGİLİZ DOĞU HİNDİSTAN ŞİRKETİ'NİN YERLİ BİRLİKLERİ: SEPOY AYAKLANMASI

Furkan KÜLÜNK*

Öz

17. yüzyılın hemen başında uzun soluklu Hindistan serüvenine başlayan İngiltere menşeli Doğu Hindistan Şirketi, bu topraklarda kalıcı olmak istiyordu. Bu doğrultuda bölgeye gelen devletlerin aksine öncelikli olarak daha ılımlı ve kalıcı ticari ilişkilere yönelen şirket kısa zamanda Babürlü sarayında bir etkinlik sahası tesis etti. Sahip olduğu etkinliği ve beraberindeki kazanımlarını koruma zorunluluğu doğduğundan askeri yapılanma politikası gütmeye başladı. Özellikle ticari merkezlerin korunması konusunda hassas bir politika güden şirket, İngiliz askerlerin yanında yine İngiliz subayların emri altında olmak üzere asker ihtiyacını yerli halktan karşılamaya başladı. Başlarda var olan yüksek sadakat yerini bağımsızlık dürtülerinden beslenen ayaklanmaya bıraktı. İngiliz Doğu Hindistan Şirketi'nin yetiştirdiği askerler şimdi İngilizlere karşı duruyorlardı. Birçok sebebin sonucunda yardımcı birlikten isyancı asi ordusuna dönüşen Sepoylar işte bu noktada Hindistan tarihinde bağımsızlık hareketinin öncüleri olarak anılacaklardı. Bu çalışma, Sepoyların İngiliz Doğu Hindistan Şirketi ordusunun bünyesine nasıl dahil olduklarından bahsedecek ve sonrasında hangi nedenlerden dolayı bir ayaklanma başlattıkları üzerinde duracaktır.

Anahtar Kelimeler: *Hindistan, Babürlü İmparatorluğu, İngiltere, Doğu Hindistan Şirketi, Sepoy Ayaklanması.*

Abstract

Native Troops of British East India Company: The Sepoy Uprising

The British origin East India Company, which started its long-running adventure of India at the beginning of the 17th century, wanted to be permanent in this land. In this direction, as opposed to the states coming to the region, the company, which primarily directed to more moderate and permanent commercial relations, established an activity area in the Mughal Palace in a short time. Since it is necessary to protect its activity and its accomplishments, it has started a policy of military structuring. The company which has a sensitive policy was especially in the protection of commercial centres. In order to increase the number of soldiers benefited from the local soldiers with name Sepoy. These soldiers were under the command of British officers. Initially, the high

---

* Doktora Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Bölümü, Sakarya.
E-posta: fkulunk@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9844-283X>
(Makale Gönderim Tarihi: 26.12.2018 - Makale Kabul Tarihi: 01.07.2019)

fidelity left by the insurrection fed by the independence impulses. The soldiers of the British East India Company were now standing against the British. At this point, Sepoys, who became a rebel army as a result of many reasons, were referred to as the pioneers of the independence movement in the history of India. This study will focus on how Sepoys are involved in the army of the British East India Company, and then for what reasons they start an uprising.

Key Words: *India, Mughal Empire, England, East India Company, Sepoy Uprising.*

Giriş

İngiltere'nin Orta Asya serüveninin mihenk taşı olan Hindistan hem coğrafi şartları hem de sahip olduğu zenginlikler bakımından oldukça cezbedici bir konuma haizdi. Bu sebeptendir ki İngiltere'nin bölgeye olan nüfuzundan daha önceleri de Hindistan'ın yabancı misafirleri olmuştur. Portekizliler öncülüğünde başlayan ziyaretler daha çok askeri yaptırımları da beraberinde getirmiş ve bu sebeple hem Portekizliler hem Hollandalılar bölgede uzun soluklu bir kalıcılık sağlayamamışlardır. Bunun yanında, Portekiz ve Hollanda'dan sonra geç kalınmış bir atılım olarak görünse de İngiltere menşeli Doğu Hindistan Şirketi'nin Hindistan açılımı diğer iki devletin attığı adımların ötesinde daha kapsamlı bir plan doğrultusunda ilerlemiştir.

31 Aralık 1600 tarihinde kurulan İngiliz Doğu Hindistan Şirketi somut adımlar atmaya başlayarak Hindistan üzerinde inşa edeceği uzun vadeli politikalarının temelini atmış oldu¹. İngilizlerin bölgeye geldiklerinde izlemiş oldukları birincil politika ılımlı bir siyasetle direkt olarak yönetimden belirli konularda imtiyaz elde etmek oldu. Karşılıklı gerçekleştirilen ticari anlaşmalar ve beraberinde meydana gelen ticari imtiyazlar ileriki vadede İngilizlerin bölgede güçlenmesi ve dahası bir tahakküm kurmasının önünü açtı². İngiliz Doğu Hindistan Şirketi'nin kurulmasının ardından yalnızca sekiz yıl geçmesinden sonra Hindistan'a ulaşan Hawkins'in, İngiltere Kralı'ndan Babürlü İmparatoru'na iletilmek üzere aldığı mektup esasında İngilizlerin bölgeye gerçekleştirmiş olduğu ilk sıcak temas olma özelliğini de taşımaktadır. 16 Nisan 1609'da Agra'ya gelen Hawkins sonunda imparatorla görüşme şansını elde ederek ticari imtiyaz ve fabrika meseleleri üzerinde konuşma fırsatını buldu³. 11 Ocak 1612'de Babürlü İmparatoru Cihangir, İngilizlere doğuda imparatorluğa bağlı dominyonlarda ticaret yapma serbestîsi tanıdı⁴. İngilizler bu temasların ardından daha da fazla imtiyazlar elde etmeye başladılar. Anderson'un aktardığına göre; verilen imtiyazların ilk meyvesi Surat'ta alındı. Esasında

---

¹ Tilby 1912, s. 4. Fraser-Tytler ise Doğu Hindistan Şirketi'nin kuruluş tarihini 1599 olarak zikretmektedir. Bkz. Fraser-Tytler 1950, s. 75.

² Anderson 1916, s. 5.

³ Hawkins 1878, s. 401.

⁴ Tilby 1912, s. 32.

Surat'ta daha çok var olan bir fabrikanın Portekizlilerden alınarak ele geçirilmesi sonucu şirket tarafından işletilmeye başlandığını görmekteyiz. Nitekim Thomas Aldworth'un Surat'taki fabrikayı ele geçirmesi ve Paul Canning'in Agra'ya gitmesi ve Babürlüler'e yeni ve güzel hediyeler getirmesi yeni bir girişim çağının başlangıcını işaret ediyordu⁵.

1616 yılına gelindiğinde şirket Masulipatam'da bir fabrika daha açtı⁶. Bu fabrika Surat'takinin aksine Portekizlilerin kalıntısı olarak değil direkt olarak İngiliz Doğu Hindistan Şirketi tarafından kurulmuş ilk fabrika olması açısından önemlidir. Kuruluş tarihinden yaklaşık çeyrek asır sonra iki fabrikaya sahip olan ve bunun yanında birçok imtiyaz kazanan İngiliz Doğu Hindistan Şirketi'ni ise bölgesel birçok sürpriz bekliyordu. 1624 yılında şirket yeni bir atak yapmaya karar verdi ve üstelik bu atılım daha çok şirketin Hindistan'da kalıcı olup olmayacağı ile alakalı önemli bir meseleydi. Nitekim şirketin ayakta kalabilmesi için hem Hindistan'daki imparatorluktan hem de İngiltere'deki krallıktan bazı imtiyazlar almaya ihtiyacı vardı.

1624 yılı Aralık ayının altıncı günü, İngilizlerin ticaretlerinin güvenliğini sağlamak adına Doğu Hint Adaları'nda müstahkem inşa etmelerine yetki veren ek bir emir ilan edildi⁷. Lakin beklenmedik bir olay gerçekleşti ve bu emrin ardından bir yıl sonra Kral James I öldü ve yerine Charles II geçti ve benzer bir şekilde iki yıl sonra da İmparator Cihangir'in yerine Şah Cihan tahta oturdu. Şirket kaotik bir dönem içerisine girdi, bu sırada şirketin farklı şehirlerde faaliyete geçirdiği fabrikalardan birkaçı, örneğin Ahmedabad ve Bharuch'daki fabrikalar Babürlü İmparatoru Cihangir'in ölümünden sonra meydana gelen anarşinin sonucu olarak kapatıldı⁸. Şirketin burada yaşadığı kısa süreli buhran esasında temeli çok derinlere inen büyük buhranın ön habercisiydi. Nitekim yönetimin yani sarayın, İngilizlerle yahut İngiliz Doğu Hindistan Şirketi ile yapmış olduğu anlaşmalar yalnızca saray ile şirket arasında gerçekleşiyordu. Dolayısıyla İngilizler adımlarını dışarı attıklarında halk nezdinde pek de hoş karşılandıkları söylenemezdi. Bunun yanında, bir taht değişimi ve otorite boşluğu esnasında direkt olarak fabrikaların kapatılması istikrar ve güvenlik meselelerini gündeme getirdi.

1640 yılında Madras'ta Hintli bir yöneticiden satın alınan arazinin üzerinde St. Goerge istihkâmı inşa edilirken Hugli'de bir fabrika daha kuruldu ve daha sonra bu fabrika 1690 yılında Kalküta'ya taşındı⁹. 18. yüzyılın başlarına

---

⁵ Roe 1967, s. 11.

⁶ Anderson 1916, s. 5.

⁷ FO.IOL.1947.a.1844, Vol. I, *History of the Indian Navy. (1613-1863)*, 1877, s. 46.

⁸ FO.IOL.1947.a.1844, Vol. I, *History of the Indian Navy. (1613-1863)*, 1877, s. 46.

⁹ Anderson 1916, s. 5.

gelindiğinde ise Babürlü İmparatorluğu'nun eski gücüne sahip olmadığı açıkça görülmekteydi. Alemgir'in 1707 yılındaki ölümünün ardından imparatorluk giderek daha kaotik bir duruma içerisine sürüklenmişti. İmparatorluğun zayıflaması dış müdahale açısından bakıldığında her ne kadar olumlu gibi görünse de İngilizlerin istediği şeyin bu olmadığı açıkça görülüyordu. Bu durum bölgedeki İngiliz ticaretinin tehdit altına girmesi anlamına gelmekteydi. Çünkü mevcut yönetim İngilizler ile iş birliği içerisindeydi ve meydana gelen iktidar eksikliği hem ticari münasebetlerin zarara uğramasına hem de diğer devletlerin bölge içerisinde nüfuz kazanmalarına neden olabiliyordu. Beklenen oldu ve bu sırada yükselen bir grafik gösteren ve giderek güçlenen Fransız Doğu Hindistan Şirketi baş gösterdi. 1715 yılında Madagaskar adasının doğusunda Hint okyanusunun göbeğinde yer alan ve dolayısıyla Hindistan'a giden yolda bir üst vazifesi görecek olan Mauritius adasını ele geçiren şirket, adayı Fransız filosunun doğu sularındaki merkez üssü olarak kullanmaya başladı. Fransız şirketinin taze macerasının başlangıç noktaları ise Hindistan'ın güney-doğu bölgesinde bulunan Pondiçeri ve kuzey kesimin doğusunda iç kesimlerde bulunan Chandannagar kentleri oldu¹⁰. Fransız şirketinin yükselişi ilerleyen dönemlerde daha da yol kat etti. Özellikle Dupleix'in Pondiçeri valisi olarak 1741'de gelişi, Hint tarihinde bir dönüm noktasını teşkil etti. Onun döneminde Fransızlar bir dönem güney Hindistan'ın hâkim gücü haline geldiler¹¹. Güney yarımada üzerinde şiddetli bir rekabet içerisine giren İngiliz ve Fransızların hâkimiyet savaşları esnasında İngiliz tarafı askeri güce daha fazla ihtiyaç duymaya başladı. Bu mücadele yalnızca Fransızlara karşı değil aynı zamanda küçük dominyonlara karşı izlenecek askeri girişimleri de kapsıyordu. İşte bu noktada Sepoy adını alan yerli halktan meydana getirdikleri ordu devreye girdi.

Yeni Bir Askeri Güç İnşa Ediliyor: Sepoylar

Sepoy kelimesi; kök olarak Farsça *sipahi* (*sipahi ordusu*) kelimesine dayanmakla birlikte, tam manasıyla Avrupa menşeli İngiliz ordu eğitimini almış ve İngiliz ordusuna bağlı yerli Hintli askerlere verilen genel addır¹². Burada önemli olan meydana getirilen ordunun İngiliz subaylarının emri altında İngiliz ordu disiplini içerisinde yetiştiriliyor olmalarıdır. Esasında Sepoylar yalnızca İngiltere ordusu için değil aynı zamanda Fransa ve Portekiz orduları için de paralı asker olarak görev yapmışlardır. Dolayısıyla genel manada yerli paralı askerler olarak tanımlamak daha doğru olacaktır. Sepoylar ilk olarak 1737'de Pondiçeri'de Fransızlar tarafından orduya dâhil edilmişlerdi.

---

¹⁰ Anderson 1916, s. 5.

¹¹ Anderson 1916, s. 6.

¹² The Reader's Digest Great Encyclopaedic Dictionary 1962, s. 810

Fransızların amacı, Topas'taki küçük garnizonun kapasitesini artırarak bir nevi takviye kuvvet sağlamaktı¹³. Sepoyların Fransız ordusunda görevlendirilmelerinin ardından Fransızların Hindistan'ın güneyinde geniş bir hâkimiyet sahası inşa etmeye başlamaları İngilizleri büyük bir endişeye sevk etti. Bu sebeple şirket, sahip olduğu orduyu daha da güçlendirme girişimlerine başladı.

İlk olarak 1756-57 yılları arasında bir ordu teşkil edildiyse de bu ordudaki asker sayısı İngilizlerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek kapasitede değildi¹⁴. Belirli bir zamanın ardından orduya alınan Sepoyların sayıları arttı, onlar kendi kabiliyetlerini kanıtlamış askerlerdi ve bununla da kalmayıp bazı Sepoylar yüksek rütbeli görevlere verildiler. Bunun yanında söz konusu savaşmak olduğunda da cesur bir tavırla savaşa katıldılar. Yerli komutanların idaresi altında eğitim görenler arasında çoğunlukla Müslümanlar ya da yüksek kast sınıfından Racput Hindular bulunuyordu¹⁵. Bu girişimle birlikte İngiliz Doğu Hindistan Şirketi, Hindistan toprakları üzerinde resmen bir ordu kurmuş oldu. Öyle ki bu ordunun sahip olduğu mühimmatın niteliğine kadar uygulanan eğitim programları tamamıyla İngiliz ordu disiplinine göre tanzim edilmişti. Teşkil edilen bu ordu, ilk sınavını Plassey Savaşı'nda verecekti.

1756 yılında amcası Aliverdi'nin ardından Bengal Navabı olan Sirâc-üd-devle ilk iş olarak Kalküta'ya saldırdı¹⁶. Sirâc-üd-devle'nin bu hamlesi Bengal içerisinde filizlenmeye başlayan yabancı güçlere karşı bir meydan okumaydı. Lakin İngilizlerin 1757 yılının hemen başlarında gerçekleştirdikleri ani bir gece baskını Sirâc-üd-devle'yi bir anlaşma yoluna gitmek zorunda bıraktı¹⁷. 7 Şubat 1757'de İngiliz ordusuna komuta eden Lord Robert Clive ile Bengal Navabı Sirâc-üd-devle öncelikli olarak bir anlaşmaya vardılar¹⁸. İki gün sonra 9 Şubat 1757'de Doğu Hindistan Şirketi adına Lord Robert Clive ile Sirâc-üd-devle arasında anlaşma imzalandı. Anlaşmanın ikinci maddesiyle birlikte şirket Bengal, Bihar ve Orissa'da karada ve denizde herhangi bir ücret ödemedi dolaşım izni olarak aynı zamanda bölgedeki yegâne ticari güç odağı haline gelmiş oldu¹⁹. Esasında Sirâc-üd-devle'nin imzaladığı bu anlaşma zorunlu bir tercihin sonucuydu. Nitekim hem Fransızlar ve hem de İngilizler başa çıkmak Sirâc-üd-devle'nin tek başına gerçekleştirebileceği bir şey değildi. Sonrasında ise gerek halk ile arasındaki kopuk bağ, gerekse İngilizlerin Bengal hâkimiyeti arzusu onları tekrar karşı karşıya getirdi.

---

¹³ Chartrand ve Lelievre 1998, s. 19.

¹⁴ Walter 1960, s. 204.

¹⁵ Walter 1960, s. 204.

¹⁶ Bayur 1987, s. 153.

¹⁷ Bayur 1987, s. 153.

¹⁸ Select Committee Proceedings, 9th February, 1757.

¹⁹ Select Committee Proceedings, 9th February, 1757.

1757 yılının 23 Haziran günü İngiliz ordusunun üzerine yürüten Bengal Navabı Sirâc-üd-devle'nin harekâtı ile birlikte başlayan Plassey Savaşı İngilizlerin galibiyeti ile neticelendi²⁰. İngilizler bu savaşta, Bengal Navabı Sirâc-üd-devle'yi yenilgiye uğratarak hem yükselen Fransız tehdidinin hızını kesmiş hem de Bengal'de yeni bir dönemi başlatmış oldular.

Savaşın ardından İngiliz Doğu Hindistan Şirketi tarafından Bengal'in hâkimiyeti sağlandı. Böylelikle şirket Hindistan'da siyasi ve askeri bir güce kavuşmuş oldu. Bunun yanında İngilizler tarafından desteklenen Mir Cafer, Bengal Navabı oldu. Mir Cafer savaşın arifesinde Lord Robert Clive ile gizli bir anlaşma yapmıştı. Bu anlaşmaya göre savaş esnasında Mir Cafer saf değiştirecekti ve öyle de oldu²¹. Savaşın ardından Mir Cafer ile Lord Robert Clive arasında Haziran, Temmuz ve Aralık aylarında üç anlaşma daha imzalandı²². Böylelikle İngilizler tarafından Bengal bölgesinin idaresinin ele geçirilmesinin yanında hem kukla bir yönetici koltuğa oturtuldu hem de Bengal'de hâlihazırda mevcut bulunan yozlaşmış siyasi zemin gün yüzüne çıktı²³. Ordudaki asker sayısının az olması ve Sepoy askeri yapılanmasının henüz başlarında olunmasına rağmen Lord Robert Clive'in gizli manevrası İngiliz Doğu Hindistan Şirketi'ni hiç ummadığı bir noktaya taşımış oldu.

1764 yılına gelindiğinde ise İngiliz Doğu Hindistan Şirketi yeni bir savaş ile karşı karşıya geldi. Bu savaş, esasında şirketin daha önce 1757 yılında kazanmış olduğu siyasi ve askeri etkinlik sahasının kalıcı olup olmayacağını tayin edecek bir savaştı. Mir Kasım 1764 yılında, şirketin Bengal'de tesis ettiği hâkimiyeti kırmak adına son kez umutsuzca bir teklifte bulundu. Babürlü İmparatoru Şah Âlem II ve Oud Navabı Şücâ-üd-devle bu dava üzerinde birleştiler. Ancak meydana getirilen konfederasyon güçleri, Bihar'da kesin bir yenilgiye uğradılar ve geri çekilirken teslim olana kadar kararlı bir şekilde takip edildiler²⁴. Bu savaşın ardından Bengal idaresi doğrudan şirketin eline geçti. Şah Âlem II, 29 Aralık 1764 tarihli anlaşma ile Ghazipur ve Varanasi gibi şehirlerin zemindarlığını (زمیندار) * şirkete devretti²⁵.

1767 yılına gelindiğinde şirket pek fazla soluklanamadan yeni bir savaş dönemine atıldı. Hâlihazırda kendisini Maisur krallığının hükümdarı ilan eden

²⁰ Harrington 1994, s. 80.

²¹ Kulke ve Rothermund 2001, s. 327.

²² Select Committee Proceedings, July, 1757. Select Committee Proceedings, 15th July, 1757. Select Committee Proceedings, 28th July, 1757. Select Committee Proceedings, 20th December, 1757.

²³ Gulabrao 2016, s. 3548.

²⁴ Mehra 1985, s. 25.

* Zemindar, Farsça "toprak sahibi" anlamına gelmektedir. Bkz. Kashani 1996, s. 749.

²⁵ Select Committee Proceedings, 29th December, 1764.

Haydar Ali bir süredir İngilizlerin dikkatini çekiyordu. Kendisinin ve oğlunun uzun yıllardır şirkete karşı düşmanlık besledikleri herkesçe biliniyordu²⁶. Dolayısıyla bu durum şirketin not defterinde önemli başlıklar arasında yer alıyordu. Bir savaştan diğerine uzanan hızlı askeri faaliyetler doğal bir netice doğurdu. Bu netice toplumsal hoşnutsuzluktu elbette. Nitekim bölgede yaşayan yerliler, sürekli meydana gelen savaşlardan yorgun düşmüşlerdi ve bunun yanında özellikle İngiliz ordusu içerisinde yer alan yerli Sepoylar da kendi soydaşları ile karşı karşıya gelmekten pek de hoşnut değillerdi.

1767 yılında başlayan savaş 1780’de Sir Edward Hughes tarafından Mangalore limanına gerçekleştirilen baskının ardından son buldu. Deniz gücü yok edilen Haydar Ali’nin bir filo meydana getirme teşebbüsü de böylelikle ortadan kalktı²⁷. Maisur Savaşları’nın üçüncü etabında 1790 yılında bir dizi başarılı seferler tertipleyen Haydar Ali’nin oğlu Tipu, 1791’de Lord Charles Cornwallis’in komuta ettiği İngiliz ordusuna yenildi. Lakin Tipu bu yenilgi sonrasında da yılmadı ve 1799’da yeni bir mücadeleye girişti. Tipu, her ne kadar üstün bir gayret göstererek topladığı güçlerle büyük bir ordu meydana getirmiş olsa da yeni Genel Vali Lord Wellesley ve kardeşi Arthur’un düzenledikleri geniş kapsamlı harekâta Seringapatam’da yenilgiye uğradı ve Tipu bu savaşta öldü²⁸.

Tipu’nun ölümünün ardından İngiliz gücünün karşısında kalan tek tehdit Ragunat’ın oğlu Piřva, II. Baci Rao idi. II. Baci Rao’da yenilgiye uğratıldı ve İngiliz gücü karşısında herhangi bir etkin güç kalmadı ve artık hâkimiyet sahası genişlemiş ve belirginleşmiş oldu²⁹. Ancak meydana gelen savaşlar göstermişti ki Doğu Hindistan Şirketi’nin ileride daha fazla askere ihtiyacı olacaktı.

20 Nisan 1805 yılında Portsmouth’ta 800 kişilik tabur Doğu Hindistan adalarına Teğmen Sebright Mawby’nin komutası altında gönderilmek üzere hazırlandı. Filo, Majestelerinin gemisi “Blenheim”ın konvoyu eşliğinde 24 Nisan’da uğurlandı. 23 Ağustos’ta Madras’a varan filo burada karaya çıkış yaparak bu noktadan St. George Kalesi’ne doğru ilerledi³⁰. Bu gelişme, Hindistan’daki güvenlik sorununun Doğu Hindistan Şirketi ve İngiltere Hükümeti nezdinde ne denli önemsendiğini gösterir niteliktedir. Nitekim çok geçmeden bir ayaklanma patlak verecektir.

---

²⁶ Houghs 1853, s. 30.

²⁷ Sinha 1941, s. 278.

²⁸ Kulke ve Rothermund, s. 339.

²⁹ Kulke ve Rothermund, s. 339-340.

³⁰ Great Britain Adjutant-General’s Office 1847, s. 13.

Ordu İçerisinde Kıpırdanmalar: Vellore Ayaklanması

Sürekli savaş hali ve orduda giderek artan Sepoy askeri sayısı İngilizleri yeni bir disiplin uygulamaya yöneltti. Bu uygulama, beklenilen aksine ordudaki askerlerin sınıflandırılmasının gözden geçirilmesi üzerine değil daha çok kılık kıyafet ve saç sakal görüntüsü üzerine yoğunlaşmıştı. Birçok tarihçiye göre Hindistan bağımsızlık direnişinin ilk hareketi olarak adlandırılan Vellore Ayaklanması da işte bu noktada kıvılcım aldı. İngiliz makamlarının Hindistanlı askerlerin dini duyarlılıklarını göz ardı ederek onların kıyafetlerini ve saç sakal kesimlerini değiştirmeye kalkmaları beklenmedik bir tepki doğurdu³¹.

Vellore Ayaklanması'nın başka dinamikleri de vardı ki kahramanca bir direniş sergileyen Tipu'nun bu ayaklanma üzerindeki etkisi yadsınamaz. Nitekim Tipu'nun Seringapatam'da öldürülmesi ve ailesinin Vellore'da kaleye kapatılması direnişin ateşlenmesinde etkili olmuştur. 1806 ayaklanmasının dinamikleri arasında başı çeken karakterlerden birisi de 1805 yılında Lord Hawden'in ardından komutanlığa getirilen Sir John Cradock olmuştur.

1805'in başlarında Madras'ta komutanlığa getirilen Sir John Cradock'un, genel valiliğin hiçbir askeri düzenleme yarası olmadığını fark etmesi yeni kılık kıyafet düzenlemesinin önünü açmıştır³². Lord Robert Clive'in ardından vali olarak atanan Lord William Bentinck'in izniyle Binbaşı Pearce, Sepoyların Avrupalı askerler gibi görünmesini sağlayacak bir düzenleme hazırlamış ve Sepoylar üzerinde bazı yeni disiplinler uygulanmaya konmuştur. Bu düzenlemenin içeriğinde; seremonilerde çenelerinin temiz bir şekilde tıraşlı olması, bıyıklarının belirli bir modelde kesilmiş olması, belirli bir mezhebe ait olduklarını belli edecek küpe takmamaları veya renkli takılar kullanmamaları, başörtülerini de şapkaya benzer bir tür forma dönüştürmeleri gibi hususlar yer alıyordu³³. Bu kararlar onlar için hakaretten başka bir anlama gelmiyordu. Bu sebeple kısa bir değerlendirme yapacak olursak; Sepoyların buradaki tutumlarının altında kendi kültürlerine sahip çıkma dürtüsü bulunduğunu görmekteyiz. Öyle ki 1857'deki bağımsızlık mücadelesinin fikri altyapısının oluştuğu bu süreçte kılık kıyafet yönetmeliğinin askerlerdeki bağımsızlık duygularını canlandırmış olması ve bunun bir tür saldırı olarak idrak edilmesi Hindistan kültürünün Hindistan'da yaşayan insanların zihninde sahip olduğu konumu da gözler önüne sermektedir.

1805 yılında gerçekleştirilen reformun ardından orduda meydana gelen hoşnutsuzluklar yerini 1806 yılında gerçekleşen Vellore Ayaklanması'na bıraktı. Bu noktada sorulması gereken en önemli sorulardan bir tanesi de K. K.

---

³¹ Jayavelu 2018, s. 38.

³² Beveridge 1862, s. 813.

³³ Beveridge 1862, s. 813.

Plliy'ın makalesinde dile getirdiği; bu reformun isyan üzerinde ne denli etkili olduğu meselesidir. Nitekim birçok tarihçinin 1857 yılındaki Hindistan bağımsızlık hareketinin mihenk taşı olarak nitelendirdiği Vellore Ayaklanması, Hindistan siyasal ve sosyal tarihinin kırılma noktalarından biri olmuştur. Bu nedenle meydana getirilen reformun askerler nezdinde nasıl algılandığı ve neden bir tehdit olarak görüldüğü konusu, sorularımızın cevap bulması adına önemlidir. Bu bağlamda o dönemde ordu işleriyle mesul olan komutanların konu ile ilgili düşünce ve görüşleri bizim için önemlidir. Komutan Sir J. F. Craddock, genel sekreter P. A. Agnew, Madras ordusunun genel sekreteri Binbaşı Pierce gibi ordu mensupları; yapılan reformların yanlış anlaşıldığını kabul etmelerine rağmen askerlerin büyük çoğunluğunun bu durum karşısında olumsuz bir tepki vermediklerini ifade etmişlerdir³⁴. Bunun yanında 4 Temmuz 1806 tarihli mektubunda William Bentick; asker kıyafetlerinin değiştirilmesinin askerler nezdinde kültürel bir tepki doğuracağını bilmeleri halinde bunu derhal ekselanslarına bildireceklerini belirtmiştir. Ancak mektubun devamında Bentick, böyle bir durumun olmadığını ve yapılan son sorgularda dahi yeni reforma bir itiraz olmadığını söylemiştir³⁵. Gerek Bentick'in ifadeleri ve gerekse Craddock'un ifadeleri, İngiliz makamlarının gerçekleştirdikleri reform ve reformun meydana getireceği sonuçlar açısından oldukça iyi niyetli temennilere sahip olduklarını göstermektedir.

Yüksek rütbeli İngiliz askeri kanadı her ne kadar olumlu görüşler belirtse de caydırıcı ve önleyici olması amacıyla bir genel emir yayınlanmıştır. 4 Temmuz 1806'da yayınlanan genel emirde; ister Müslüman ister Hindu olsun söz konusu reforma karşı çıkıp herhangi bir muhalefette bulunan veya bu muhalefete sebat edenler en ağır askeri ceza kanunları ile cezalandırılacaklardır, denilmiştir³⁶. Ayaklanmanın birkaç gün öncesinde gerçekleşen bu yazışmalar ve hükümetin yayınladığı genel emir durumun vahametini gözler önüne sermektedir. Öyleyse askeri komutanın reform hakkında genel bir hoşnutsuzluk olmadığı konusundaki ısrarı daha önceden hafife alınmış büyük bir hatanın üstünü örtme çabası olarak da değerlendirilebilir. 15 Temmuz 1806'da Sir J. F. Craddock'un Albay Agnew'e yolladığı telgraf gösteriyordu ki kılık kıyafet ve saç sakal düzenlemesinden geri adım atılmayacaktı. Craddock, kararların hükümet nezdinde kabul edildiğini bildirdi³⁷. Albay Agnew bu telgrafa cevaben, askerlerin üniforma içerisindeyken herhangi bir etnik gruba bağlı olduklarını simgeleyen işaretleri kullanmamaları, küpe takmamaları, yüzlerini temiz

---

³⁴ Plliy 1957, s. 307.

³⁵ Public Letter to The Commander in Chief, 4th July, 1806.

³⁶ General Order By Government, 4th July, 1806.

³⁷ Letter From Sir J. F. Craddock to Colonel Agnew, July 15, 1806.

tutmaları gibi emirleri yineledi³⁸. Bir açıdan bakıldığında bu girişimin temelinde ordu içerisinde simgelerin gruplaşmalara yol açacağı gibi bir kaygı olduğunu da söyleyebiliriz. Böylelikle simgesel bir birlikteliğin de önüne geçilmiş olacaktı. Ancak bu reformun pek de etkili olduğu söylenemez.

Nitekim askeri kanat isyanının altyapısında sürekli olarak başka dinamikler aramıştır. Bu durum karşısında iki sonuç karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan ilki, şirketin yüksek rütbeli askerlerin toplumsal tepkileri görmezden gelerek hareket ettikleri ve bunun sonucunda meydana gelen olayların nedenlerini ört bas etmek adına ilgiyi başka tarafa yönlendirmeleri olarak görünmektedir. İkincisi ise askeri tabanda meydana gelen isyanın gerçekleştirilen reformla bir ilgisinin olmadığıdır ki bu durumda farklı dinamikler neden olarak sunulabilir. Her iki pencereden bakıldığında da ortada mutlak bir problem olduğu aşikârdır. Bu sebeple isyanın gerekçeleri ne olursa olsun bunun Doğu Hindistan Şirketi'nin ve dolayısıyla İngilizlerin bölgedeki uygulamalarından kaynaklandığını göz ardı edemeyiz. Diğer yandan mevcut Babürlü İmparatorluğu'nun da eski gücünü yitirmiş olması ve bunun yanında ülkenin atar damarlarının birçoğunu İngilizlerin tekeline teslim etmiş olması da isyanın nedenleri arasında gösterilebilecek mühim sebeplerdendir.

Bir ayaklanmayı tek bir nedene bağlamak aynı anda farklı birçok sosyal nedeni görmezden gelmek olacaktır. Bu sebeple eğer Vellore Ayaklanması özelinde bir yargıya varacak olursak; toplumsal olarak birçok farklı sıkıntı hâlihazırda mevcut iken askeri kanattan kıyafet reformunun ilan edilmesi ve tepeden inme bir biçimde uygulanması bütün sebeplerin tek bir vücutta toplanarak bir ayaklanma doğurdu gerçeğini ortaya koymaktadır. Bir gün içerisinde bastırılabilen görünürde küçük olan bu ayaklanmanın, sonuçlarına bakıldığında Hindistan'ı ne denli büyük bir macera içerisine sürüklediğini görebiliriz. Öyle ki kendinden sonraki daha geniş kapsamlı 1857 ayaklanmasına fikir öncülüğü yapan Vellore Ayaklanması, bu anlamda tarihe adını bağımsızlık hareketi olarak kaydetmiştir. Pek tabii “bağımsızlık” vurgusu daha çok Hindistan kanadında verilen bir sıfat olmuştur. Bunun yanında birçok İngiliz kaynakta “isyan” terimi kullanılmıştır ki bu meydana gelen olayı küçümsemek ve meydana getirdiği etkinin pek de fazla olmadığını vurgulamak adına uygulanmış bir anlatı biçimidir.

İmparatorluğa Başkaldırmak: 1857 Sepoy Ayaklanması

1806 yılında gerçekleşen ayaklanma birçok açıdan 1857 ayaklanmasının temelini teşkil etmiştir. Dolayısıyla Hindistan bağımsızlık hareketinin temelleri henüz 19. yüzyılın başlarında atılmıştır. Ancak 1857 yılındaki ayaklanmayı

³⁸ The Adjutant-General Colonel Agnew's Reply to Sir John Cradock, Vellore, 18 July 1806.

1806 yılındaki Vellore Ayaklanması'ndan farklı kılan özellikleri de vardı elbette. Nitekim bu ayaklanma Hindistan'daki İngiliz egemenliğinin ciddi anlamda kırılma sürecine girmesini sağlayacaktır.

İngilizlerin bu ayaklanmanın öncesinde 1855 yılında Afgan Emiri Dost Muhammed Han ile yaptığı anlaşma ise stratejik açıdan kısa zamanda faydasını gösteren bir anlaşma olacaktır. Karşılıklı dostluk ilişkilerini güçlendirme kaygısı güden bu anlaşmada, Doğu Hindistan Şirketi uzun vadeli bir barış sürecinin inşasını başlatarak Hindistan'ın kuzey kapısını bir nebze olsun kapalı ve güvende tutmak istemiştir. Bu kapsamda Emir Dost Muhammed Han ve haleflerini de kapsayacak bir barış maddesi ilk sıraya yerleştirilmiştir. Anlaşmanın ikinci ve üçüncü maddeleri ise ortak çıkarları üzerinedir. Karşılıklı toprak bütünlüğüne saygı vurgusunun yanında ortak düşmanlara karşı birlikte mücadele edileceği konusunda da fikir birliğine varılmıştır³⁹. Doğu Hindistan Şirketi bu anlaşmanın faydalarını hissetme konusunda çok da beklemeyecekti.

29 Mart 1857 Pazar günü öğleden sonra Barakpur'da bulunan 34. Yerli Piyade Emir Subayı Teğmen Baugh'un kulağına bir şahıs hakkında bilgi geldi. Bu şahıs, yarı sarhoş halde ve dini fanatizmle ateşlenmiş, kılıç ve tüfekte silahlanan hatların önünde yürüyen ve yoldaşlarına, yoluna çıkan bütün Avrupalıları vuracağını ilan eden Mangal Pandey'den başkası değildi⁴⁰. Kendini bir topun arkasına gizleyen Mangal Pandey, derhal atına atlayarak geçit töreninin olduğu noktaya ilerleyen Teğmen Baugh'a ateş etti ve atını vurarak onun atından düşmesini sağladı. Ateşlenen bu silah Hindistan tarihinde bağımsızlığın simgesi olacaktır. Mangal Pandey bir kez daha Teğmen Baugh'ı hedef almış ancak kurşun Baugh'ın omzunu sıyırmıştır. Mangal Pandey daha sonra alaydaki başka bir çavuşa ateş etmiştir. Meydana gelen panik havasında İngilizler elbette tepkisiz kalmadılar. 84. Kraliçe taburu Chinsurah'tan Barakpur'a sevk edildi ve Barakpur'da Yerli Piyade alayı arasında büyük bir panik baş gösterdi⁴¹. Mangal Pandey bir fitili ateşlemişti ve bunun elbette sonuçları olacaktır.

Lahor'dan 22 Nisan 1857 tarihli yollanan telgraf İngiliz makamlarını bir kat daha endişeye sevk etti. Sir Robert Montgomery, Ambala kantonlarında çok

---

³⁹ Afghanistan- No. IV, 1855. Treaty between the British Government and His Highness Ameer Dost Mohummud Khan, Walee of Cabool and of those countries of Afghanistan now in his possession; concluded on the part of the British Government by John Lawrance, Esquire, Chief Commissioner of the Punjab in virtue of full power vested in him by the Most Noble James Andrew, Marquis of Dalhousie, KT., &c., Governor General of India; and on the part of the Ameer of Cabool, Dost Mohummud Khan by Sirdar Gholam Hydur Khan, in virtue of full authority granted to him by His Highness, - 1855.

⁴⁰ Blackburn 2007, s. 153.

⁴¹ The Bombay Times and Journal of Commerce (1838-1859), April 9, 1857.

sayıda yangın çıktığını bildiriyordu. Üstelik bu yangınlardan biri karakolda çıkmıştı ve onun kafasını kurcalayan, bu yangının ani bir baskınla mı gerçekleştiği yahut karakoldakilerin yataklık edip etmedikleriydi. Eylemin faillerini bulacağına dair teminat veren Sir Robert Montgomery en kısa zamanda sonuca ulaşacağını bildiriyordu⁴². Ayaklanma giderek büyür ve yayılırken 10 Mayıs 1857 tarihinde İngilizler için şok edici bir gelişme daha yaşandı ve Albay Finnis, Meerut'ta öldürüldü (Resim 1)⁴³. Delhi'nin kuzeydoğusunda yer alan Meerut bu açıdan bakıldığında isyanın ilk yayılım noktası olmuştu ki Delhi'de birçok çarpışma meydana geldi. Sonrasında ayaklanma; Agra, Oud ve Rohilkhand, Chinhat, Kanpur, Fetihpur, Lucknow ve Hindistan'ın merkezine değin birçok noktaya yayıldı. Jhansi ve Kalpi'de çarpışmalar yaşandı ve ayaklanma Gwalior'a dek direnişini sürdürdü⁴⁴. İngiliz tarafı için durum öylesine bir hal kazanmıştı ki 1857'de Güney Galler'de bulunan Middlesex Alayı'nın ikinci taburu 1858'de Hindistan'a kaydırıldı⁴⁵.

1857 ayaklanmasının birçok nedeni vardı. Bunlardan birisi ordu içerisindeki farklı etnik unsurların dağılım oranlarıydı. Bu konuda William Sinclair, Bengal ordusu hakkında bir eleştiride bulunmuştur. Doğu Hindistan Şirketi'nin meydana getirdiği Bengal ordusunun içerisinde üç grubun çoğunlukta olduğunu (Brahmanlar, Racputlar, Müslümanlar) ve bu grupların Hindistan'da en etkili ve baskın gruplar olduğunu söylemiş, diğer etnik üyelerle eşit bir dağılım yapılmamış olmasının orduda gruplaşmaların önünü açtığını savunmuştur⁴⁶. Sinclair'in beyanına baktığımızda onu haklı bulmamak elde değildir. Nitekim ordu içerisinde sağlanamayan denge unsuru daha sonrasında gruplaşmaların önünü açmış ve en önemlisi bu gruplaşmaların vücut bulmasını daha da kolaylaştırmıştır. Örneğin 1824 yılında 34. Yerli Piyade taburunun alay defterine bakıldığında, Müslüman, Tamil, Racput, Marata, Brahman ve diğer etnik köken veya bölgelerden askerler olduğunu görmekteyiz (Resim 2)⁴⁷. Bunun yanında şirket adına aynı bayrak ve amaç altında toplanan bu insanların sosyal yaşam içerisinde birbirlerinden büyük uçurumlarla ayrılan insanlar olması da diğer bir olumsuz etki olarak karşımıza çıkmaktadır. Öyle ki bir Racput, bir Brahman ve bir Müslümanın aynı çatı altında denetlenebilir bir

---

⁴² No. 132. From R. Montgomery, Require, Judicial Commissioner, Punjab, to Captain H. R. Jones, Secretary to the Chief Commissioner, Punjab. Lahore, 22nd April 1857.

⁴³ Muter 1911, s. 34.

⁴⁴ Edwardes 1963, s. 50-194.

⁴⁵ Record of the Services of the 2nd Battalion of the Middlesex Regiment (formerly the 77th Regiment).

⁴⁶ Sinclair 1857, s. 5-6.

⁴⁷ Dodwell 1922, s. 53.

vaziyette bulunması yahut mutlak bir uyum içerisinde hareket etmeleri kolay çözülemeyecek bir denklemdir.

Sinclair'ın eleştirisinin yanında bir diğer problem de İngiliz gizli servisinin Genel Vali'ye yapmış olduğu yanlış bilgi aktarımıdır. Sadakatsizlik belirtileri ve isyan girişiminin kıvılcımlarını gördükleri halde Lord Canning'i bu kıpırdanmaların yalnızca kısmi ve yerel rahatsızlıklar olduğuna ikna etmek için çabalamış ve bu konuda da başarılı olmuşlardır⁴⁸. General Sir Charles Napier bu ifadeler ek olarak; Sepoyların ülkenin dört bir yanında düzinelerce olduğunu, Oud, Bihar, Gwalior, Pencap, Nagpore ve Haydarabad gibi şehirlerdeki tüm nüfusun hislerini temsil ettiklerini ve bunun bilindiği halde herhangi bir uyarı yapılmadığını vurgulamıştır⁴⁹. Öte yandan Napier, Hindistan'daki İngiliz memur sayısının da yeterli olmadığını, bazı makamlarda Hintli memurların sayısının fazla olduğunu ve böyle giderse imparatorluğun ellerinden kayıp gideceğini söylemiştir⁵⁰. Pek tabii Hindistan'daki İngiliz menşeli memur sayısını artırmak bu denli büyük bir ayaklanmanın tek nedeni olarak görülebilir miydi? Elbette hayır. 1857 tarihinde meydana gelen ayaklanma asırlardır süren bir travmanın dışı vurumuydu?

Pekâlâ, 1857 tarihinde meydana gelen olayların isyan yahut bağımsızlık hareketi olarak adlandırılması neye göre ve nasıl yapılıyor? Bu sorunun cevabı esasında hangi gerçekler üzerinden yol kat ettiğinizle alakalı bir durum. Nitekim bu ayaklanmanın nedenini iki ana kol üzerinden yorumlayan Majumdar; iki farklı görüşün var olduğunu ancak bu ikilemin farklı deliller üzerinden sonsuz bir döngü içerisine girdiğini söylemiştir⁵¹. Dolayısıyla 1857 ayaklanmasının hangi sıfat ile nitelendirileceği meydana getirilen tarihi belgeler ve bu belgelerin nasıl yorumlandığı ile alakalı olmuştur. 1857 yılından 1859 yılına dek süren ayaklanma, sonuç olarak her ne kadar bastırılabilmişse de birçok açıdan kırılmalar meydana gelmiştir. Örneğin 1858 yılında Babürlü İmparatorluğu son bulmuş ve Hindistan'da yeni bir çağa ayak basılmıştır. Hindistan bağımsızlık hareketi ise bu tarihten itibaren yeni bir hüviyet kazanmıştır. İngilizlerin on yıllar boyunca ekonomik ve sosyal politikalarının bir dışavurumu niteliğinde ortaya çıkan ayaklanma yerli halkın biriktirdiği kin ve düşmanlığın doruk noktasını teşkil etmektedir. 27 Ocak 1858'de Delhi hükümdarının çıkarıldığı mahkemece suçlu bulunması ve Pegu'ya sürgüne gönderilmesi ile birlikte ayaklanma büyük ölçüde bastırılmıştır⁵².

---

⁴⁸ Napier 1857, s. 28.

⁴⁹ Napier 1857, s. 28-29.

⁵⁰ The Globe (1844-1936); August 11, 1857.

⁵¹ Majumdar 1957, s. 180.

⁵² Malleson 1891, s. 403.

21 Haziran 1858'de Sepoylar, isyanın ana merkezlerinden Gwalior'da teslim oldular. 1859 Nisan'ında, ayaklanmanın önemli figürlerinden Tatya Tope, Man Singh tarafından ihanete uğradı ve Nisan ayının sekizinci günü Tatya Tope, kendisini buluşmaya ikna eden Man Singh'in yardımıyla ele geçirildi. Tatya Tope, İngiliz askeri mahkemesi tarafından suçlu bulunarak idam edildi⁵³. 21 Mayıs 1859'da Sirwa Geçidi'nde son bir mücadele daha yapıldı ve mağlup edilen sepoylar Nepal'e kaçtı⁵⁴. Nepal'e kaçanlar arasında onlara Kanpur'da liderlik eden Nana Sahib ve kardeşi de bulunuyordu. Onlar da ayaklanmanın önemli kişilerindendi. Öyle ki Hindistan sınırından geçip geçmedikleri konusu uzun müddet İngiliz kademeleri tarafından takip edilmiş ve Nepal'den ulaşan öldükleri yönündeki bilgi ile geçitlerde yapılan kontroller sonlandırılmıştır⁵⁵.

Nepal'e gidenler arasında Oud Kralı'nın karısı Begüm Hazrat Mahal'da bulunuyordu (Resim 4). Begüm Hazrat Mahal, Lucknow'da direnişe katılmış ve liderlik etmişti. İngilizlerin Oud'u ele geçirmesinin ardından Nepal'e gitti ve İngilizlerin Hindistan'daki varlığını hiçbir zaman kabul etmedi ve Nepal'den geri dönmedi⁵⁶. 1857 yılında Sepoy ayaklanmasının başladığı dönemde 80. Alay'da görev alan Sir Edward Holdich'in de katılmış olduğu bu operasyonda tugay komutanı Sir Alfred Horsford'ın liderliğinde kesin bir galibiyet kazanılmış oldu⁵⁷. Bu zafer ona hükümet tarafından özel teşekkür verilmesini sağladı ve Majesteleri'nin Kuvvetleri'nin Baş Yardımcısı Lord Clyde tarafından üst rütbeye atandı⁵⁸. Böylelikle 1857 yılında Mangal Pandey'in yakmış olduğu ateş 1859'da söndürülmüş oldu.

Ayaklanmanın idari bir etkisi olduğu çok net biçimde görülmektedir. Bu etkinin başlıca mimarları ise Hindular ve Müslümanlardır. Sosyal hayat içerisinde bir arada uyum içerisinde yaşamaları açıkçası pek fazla öngörülemeyen bu iki grup orduda bir arada barınmak konusunda sıkıntı yaşarlarken söz konusu İngilizlere karşı ayaklanmak olduğunda birlikte hareket etmişlerdir. İlginç olan ifadelerden biri ise Sir John Kaye'e aittir. Kaye, bu isyan esnasında (ki kendisi doğal olarak bu ayaklanmayı bir isyan olarak nitelendirmektedir) baş aktörler olarak Müslümanları göstermiş ve cansiperane bir şekilde kendilerini davalarına adadıklarını, belirtmiştir⁵⁹.

---

⁵³ Edwardes 1963, s. 194.

⁵⁴ Gupta 2006, s. 1016.

⁵⁵ Gupta 1963, s. 170.

⁵⁶ The Publications Division 1957, s. 44

⁵⁷ The Duke of Cambridge's Own (Middlesex Regiment), Regimental District No. 57. - Hounslow. Sir Edward Alan Holdich'in askeri faaliyetleri ve kariyeri aktarılmaktadır.

⁵⁸ Regimental District No. 57. - Hounslow.

⁵⁹ Gazdar 1945, s. 9.

Sonuç

Öncelikle genel bir değerlendirme yapacak olursak; Hindistan'da vuku bulan Sepoy ayaklanmasının nedenleri arasında birçok farklı dinamik olduğunu söyleyebiliriz. Bu nedenler arasında görünürde başı çeken kıyafet reformu gibi görünse de ayaklanmanın güçlü organları olduğunu söylemek gereklidir. Kıyafet reformu elbette hem Hindu hem de Müslüman askerler arasında bir hoşnutsuzluğa neden olmuştur. Ancak diğer yandan İngiliz subayların söylediklerine ve İngiltere Hükümeti ile gerçekleştirdikleri mektuplaşmalara baktığımızda bunun esasında ana neden olmaktan çok kıvılcımın alev almasında etkili olduğunu görüyoruz. Nitekim ileride büyük bir bağımsızlık hareketinin temelini attığı düşünülen bir ayaklanmayı tek bir nedene indirgemek hem bu hareketin etki sahasını daraltmak hem de onu küçümsemekten başka bir şey olmayacaktır. İngiliz ordusunun kıdemli mensuplarının kılık kıyafet reformu ile ilgili bir diğer temennileri de ordu içerisindeki sembolik gruplaşmaların önüne geçmekti. Öyle ki askerlerin üzerlerine giydikleri özel başörtüleri, taktıkları küpeler, bıyık ve sakal biçimlerine kadar birçok farklı alışkanlıkları vardı. Bunlar onların hangi bölgede yaşadıklarını, hangi milletten olduklarını ve hatta hangi dine mensup olduklarını belli eden figürlerdi. Dolayısıyla bir araya gelerek ordu içerisinde bir gruplaşma meydana getirme ihtimalleri, İngilizler açısından bakıldığında mantıklı bir endişeydi. Lakin bu bir çözüm olmanın dışında beraberinde bir sürü problemi doğuran bir reform hareketi olarak kaldı.

Diğer bir konu ise tarihçilerin bu konuya nasıl baktığı meselesidir. Genellikle İngiliz tarihçilere ve yine dönemin askerlerinin notlarına bakıldığında 1806 Vellore ve 1857 Sepoy ayaklanmaları “isyan” olarak adlandırılmış ve bu sıfat bir nevi meydana gelen olayı küçümsemek adına kullanılmıştır. Buna karşın Hindistan genelinde ise bu hareket ayaklanma veya bağımsızlık hareketi olarak lanse edilmiştir. İlginç olan bir diğer nokta ise yine İngiliz askeri sınıfının toplumsal buhranları ve ordu içerisindeki kıpırdanmaları gözden kaçırmış olmasıdır. Yahut bir gözden kaçırma mı yoksa kendini bir üst komuta zincirine karşı koruma altına alma ve sorumluluktan kaçma dürtüsü mü, elbette bu yoruma açık bir durumdur. Net bir şekilde ifade edilebilir ki İngiliz askeri kademelerinin birçok önemli noktayı gözden kaçırdığını söyleyebiliriz ki Sinclair'in ve Majumdar'ın ifadeleri bunu destekler niteliktedir.

Bir hareketin karakter kazanmasına doğru giden süreç, hiç şüphesiz belirli dinamikleri bünyesinde bulunduran bir olaylar bütünüdür. Bu noktada Doğu Hindistan Şirketi'nin politikalarına odaklanmalıyız. Burada İngilizleri bölgeye geldikleri andan itibaren ılımlı politikalarını terk ederek daha sert politikalar izlemeye yönelen nedenleri de irdelemeliyiz. Bu sorunun cevabı oldukça nettir. Nitekim Orta Asya coğrafyasının kendine has karakteristik özellikleri ve kuzeyde giderek daha da belirginleşen Rus tehdidi ve yine bunun

yanında güneyde filizlenen Fransız tehdidi belirli katı politikaların uygulanmasının önünü açmıştır. Bu durum aynı zamanda imparatorluğun en azından zihinsel olarak ele geçirilmesini de gerektirmiştir. Babürlü İmparatorluğu'nun sarsılmış merkezi otoritesinin bu durumu kolaylaştırdığı net bir şekilde görünmektedir. Şirket ve sahip olduğu ordunun bir diğer problemi de Hindistan içerisindeki etnik çeşitliliğin ordunun düzen ve disiplinine olan etkisiydi. Ordu içerisindeki askerlerin etnik kökenlerine ve dağılımlarına bakıldığında, İngiliz komuta kademelerinin bu askerlerin dağılımının nasıl yapılması gerektiğini pek de fazla önemsemedikleri görünmektedir.

Bir diğer soru ise Sepoy hareketinin bir isyan mı yahut bağımsızlık hareketi mi olduğudur. Gerek Hindistan genelinde yayılmış olması ve gerekse kendinden sonraki hareketlere de öncülük etmiş olması dolayısıyla hem 1806 Vellore hem de 1857 Sepoy Ayaklanması bir bağımsızlık hareketidir. Bu ayaklanmaların nedenleri arasında, otoritesini yitirmiş imparatorluk yönetiminin belirsiz yönetim politikaları, eyaletlerin bu otorite boşluğundan faydalanarak başlarına buyruk hareket etmeleri, ekonomik kısıtlar, İngilizlerin bölgedeki zulüm faaliyetleri ve giderek artan sömürgeci politikaları vb. gösterilebilir. Tabii bu ayaklanmaların kısa süreli olmalarının etkileri arasında dönemin uyuşuk örgütlerinin de etkisinin hayli fazla olduğunu söyleyen Kulke ve Rothmund, açıkçası yerinde bir tespit yapmışlardır. Nitekim yerel dinamikler tarafından desteklenen bir hareket daha geniş bir etki sahasına sahip olabilirdi.

Bir parantez de Mangal Pandey için açılmalıdır ki kendisi Hindistan bağımsızlık hareketinin sembolü haline gelmiştir. Mangal Pandey'in etrafında gördüğü tabloyu kısaca şu şekilde özetleyebiliriz: Saraydan saray dışına her yerde yabancıların hükmünün sürdüğü kaotik bir coğrafya. Fransızların Bengal'de İngilizlerle çarpışması, ekonomik buhran ve öz vatanında gördüğü muamele onun içerisinde bulunduğu travmanın en önemli nedenlerinden birisidir. Sonuç olarak Mangal Pandey'in 34. Yerli Piyade Emir Subayı Teğmen Baugh'a sıkıştığı kurşun, etki sahası düşünüldüğünde Hindistan tarihinde büyük kırılmaların yaşanmasına yol açmış bir hareket olmuştur.

KAYNAKLAR

1. Arşiv Kaynakları ve Gazeteler

Afghanistan- No. IV, 1855. Treaty between the British Government and His Highness Ameer Dost Mohommud Khan, Walee of Cabool and of those countries of Afghanistan now in his possession; concluded on the part of the British Government by John Lawrance, Esquire, Chief Commissioner of the Punjab in virtue of full power vested in him by the Most Noble James Andrew, Marquis of Dalhousie, KT., &c., Governor General of India; and on the part of the Ameer of Cabool, Dost Mohommud Khan by Sirdar Gholam Hydur Khan, in virtue of full authority granted to him by His Highness, - 1855.

FO.IOL.1947.a.1844, Vol. I, *History of the Indian Navy. (1613-1863)*, 1877.

General Order By Government, 4th July, 1806.

Great Britain Adjutant-General's Office, Historical Records of The British Army Comprising the History of every Regiment, By Her Majesty's Service, By Richard Cannon Esq.

Letter From Sir J. F. Cradock to Colonel Agnew, July 15, 1806.

Mutiny Records, No. 132. From R. Montgomery, Require, Judicial Commissioner, Punjab, to Captain H. R. Jones, Secretary to the Chief Commissioner, Punjab. Lahore, 22nd April 1857.

Public Letter to The Commander in Chief, 4th July, 1806.

Record of the Services of the 2nd Battalion of the Middlesex Regiment (formerly the 77th Regiment).

Select Committee Proceedings, 9th February, 1757.

Select Committee Proceedings, July, 1757.

Select Committee Proceedings, 15th July, 1757.

Select Committee Proceedings, 28th July, 1757.

Select Committee Proceedings, 20th December, 1757.

The Adjutant-General Colonel Agnew's Reply to Sir John Cradock, Vellore, 18 July 1806.

The Bombay Times and Journal of Commerce (1838-1859), April 9, 1857.

The Duke of Cambridge's Own (Middlesex Regiment), Regimental District No. 57. – Hounslow.

The Globe (1844-1936); Aug 11, 1857.

2. Kitap ve Makaleler

Anderson 1916 G. Anderson, *British Administration in India, Macmillan and Co., Limited, London.*

Beveridge 1862 Henry Beveridge, *A Comprehensive History of India - Civil Military and Social, Vol II, London.*

Blackburn 2007 Terence R. Blackburn, *A Miscellany of Mutinies and Massacres in India, APH Publishing, New Delhi.*

Furkan KÜLÜNK

- Chartrand ve Leliepvre 1998
Rene Chartrand ve Eugene Leliepvre, *Louis XV's Army (5) Colonial and Naval Troops*, Series Ed. Lee Johnson, Men-At-Arms Series 313, Osprey.
- Dodwell 1922
Henry Dodwell, *Sepoy Recruitment in the Old Madras Army*, Studies in Indian Records, Published by the Indian Historical Records Commission, *Curator of Madras Record Office*, Calcutta.
- Edwardes 1963
Michael Edwardes, *Battles of The Indian Mutiny*, London.
- Fraser-Tytler 1950
W. K. Fraser-Tytler, *Afghanistan A Study of Political Developments in Central Asia*, Oxford University Press, London.
- Gazdar 1945
Manek J. Gazdar, *The British Case Against India*, Kitab Mahal National Broadcast Series No. 4, First Edition, Allahabad.
- Gulabrao 2016
Bhosale Mrunal Gulabrao, "A Study Of Battle Of Plassey", *Scholarly Research Journal For Humanity Science & English Language*, Vol. 3/14, Feb-Mar., s. 3546-3550.
- Gupta 1963
Pratul Chandra Gupta, *Nana Sahib and The Rising at Cawnpore*, Clarendon Press, Oxford.
- Gupta 2006
Om Gupta, *Encyclopaedia of India, Pakistan and Bangladesh*, Vol IV, Isha Books, Delhi.
- Harrington 1994
Peter Harrington, *Plassey, 1757: Clive of India's Finest Hour*. Greenwood, General Ed. David G. Chandler, Campaign Series 35, Osprey.
- Hawkins 1878
Sir John Hawkins, *The Hawkins' Voyages During The Reigns of Henry VIII, Queen Elizabeth and James I.*, Ed. Clements R. Markham, London.
- Houghs 1853
William Houghs, *Political and Military Events In British India From The Years 1756 to 1849*, Vol I, London.
- Jayavelu 2018
S. Jayavelu, "The Vellore Mutiny-1806", *International Journal of Advance Research, Ideas and Innovations In Technology*, Vol. 4, Issue 2, s. 38-41.
- Kashani 1996
Manoochehr Aryanpur Kashani, *The Aryanpur Progressive Persian-English Dictionary*, One Volume, Concise, Webster's Collegiate Thesaurus.
- Kulke ve Rothermund 2001
Hermann Kulke ve Dietmar Rothermund, *Hindistan Tarihi*, Çev. Müfit Günay, İmge Kitabevi, İstanbul.
- Majumdar 1957
R. C. Majumdar, *The Sepoy Mutiny and The Revolt of 1857*, Published by Srimati S. Chaudhuri, Calcutta.
- Malleson 1891
G. B. Malleson, *The Indian Mutiny of 1857*, London.

- Mehra 1985 Parshotam Mehra, *A Dictionary of Modern Indian History, 1707-1947*, Oxford University Press.
- Muter 1911 Mrs. Muter, *My Recollections of The Sepoy Revolt (1857-58)*, London.
- Plliyay 1957 K. K. Plliyay, "The Causes of The Vellore Mutiny", *Proceedings of the Indian History Congress*, Vol. 20 Indian History Congress, s. 306-311.
- Roe 1967 Sir Thomas Roe, *The Embassy of Sir Thomas Roe to India 1615-1619*, Vol I, Ed. William Foster, Hakluyt Society.
- Sinclair 1857 William Sinclair, *The Sepoy Mutinies Their Origin and Their Cure*, London.
- Sinha 1941 N. K. Sinha, *Haidar Ali 1721-1779*, Vol I, Calcutta Oriental Press, Calcutta.
- Dictionary 1962 The Reader's Digest Great Encyclopaedic Dictionary, Vol 2, Oxford University Press.
- The Publications Division 1957 The Publications Division, *1857: A Pictorial Presentation*, Government of India, Patiala House, New Delhi.
- Tilby 1912 A. Wyatt Tilby, *The English People Overseas British India 1600-1828*, Boston, New York, Houghton Mifflin Company.
- Walter 1960 Scoot Walter, *History of The Sepoy War*, Boston, Shambhala.

SUMMARY

First of all, to make a general evaluation; we can say that there are many different dynamics among the causes of the Sepoy uprising in India. Among these reasons, it may seem like the apparently prominent dress reform, but there are strong reasons for the uprising. The dress reform, of course, caused a discontent between both Hindu and Muslim soldiers in British Armies. However, when we look at what British officers say and their correspondence with the Britain Government, we see that this problem wasn't the main cause, it was just a reason. In fact, reducing the rebellion that is thought to be the basis of a great independence movement in the future to a single cause will be to narrow down and underestimate the field of influence of this movement.

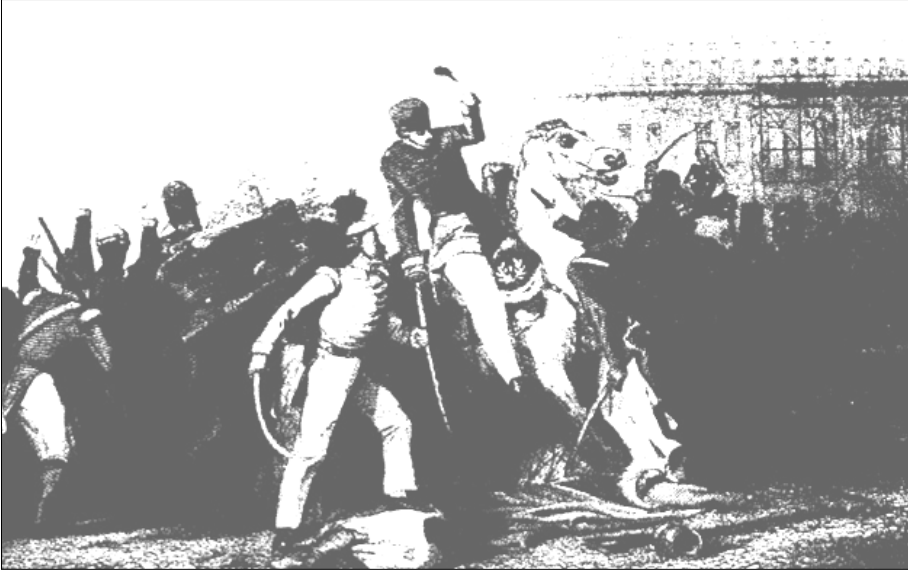
Another issue is the question of how historians look at this issue. The British historians and the notes of the soldiers called the uprisings of 1806 *Vellore* and 1857 *Sepoy* were generally as rebellion and this adjective has been used to underestimate the event. In India, however, this movement has been promoted as an uprising or independence movement. Another interesting point is that the British military class has overlooked social crises and flurries in the army. Was that connivance or avoid responsibility? This is a subject that is open to the interpretation when considering the

British command. It can be stated clearly that the British military levels missed many important points. Colonial Administrator Sinclair's and Indian Historian Majumdar's statements support this comment. This uprising contained many different dynamics within it. These dynamics have found the body as a whole. At this point we should focus on the policies of the *East India Company*. Here, we should examine the reasons why British abandon the moderate policies and follow the harsher policies. The answer to this question is quite clear. As a matter of fact, the characteristic features of the Central Asian geography and the growing Russian threat in the north and as well as French threat in the south led to certain strict policies. This also necessitated at least the like mental seizure of the empire. It seems clear that weaken central authority of the Mughal Empire facilitated this situation. On the other hand, it should be noted that there are many ethnicities living together in India. Aforementioned ethnic diversity was significant problem for army, because of probable conflicts between militarized groups which from different ethnicities, religions, sects and cultures in British Colonel Army.

But when we look at the attitude of the British military ranks, they do seem to care not much about the ethnicity, religion, sect, etc. of the soldiers in the army and how they should be distributed.

Another question is whether the Sepoy movement is a rebellion or a movement of independence. Both the 1806 *Vellore* and the 1857 *Sepoy Uprising* are acts of independence, both because it has spread throughout India and has pioneered subsequent movements. We can say that these uprisings have similar reasons. An empire that lost its central authority, dominions benefiting from the authority gap, economic challenges and the persecution of the British in the region and increasing colonial policies etc. Of course, it is noteworthy that these uprisings are short-lived. Kulke and Rothmund, who said that the lethargic local organizations of the period had a significant effect on this, obviously made a proper determination. If a movement supported by local dynamics could have a wider domain of influence.

Epilogue should be reserve for Mangal Pandey who extraordinary person of this chaotic period. He has become an iconic figure of the Indian independence movement. We can briefly summarize the picture around Mangal Pandey like that it is a chaotic geography where foreigners rule from the palace to everywhere outside the palace. The destruction of two foreigner's war in Bengal caused to despair of the surrounding people. These were the problems of many of the people who lived in India. As a result, Mangal Pandey squeezed by Lieutenant Baugh was the beginning of a great change in Indian history.

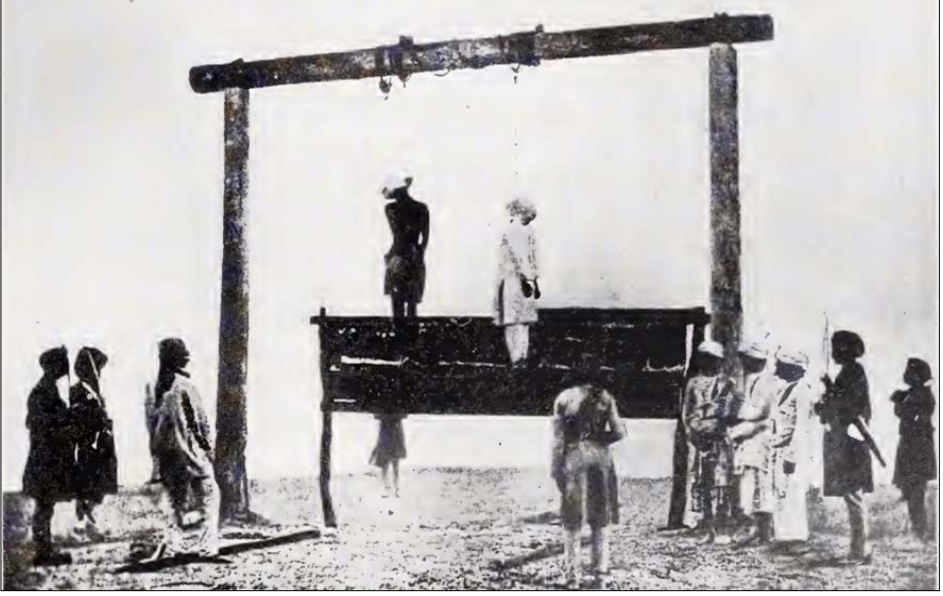

Resim 1: “Albany Finnis’ in Meerut’ ta öldürülmesi. 10 Mayıs 1857.” MRS. MUTER, *My Recollections of The Sepoy Revolt (1857-58)*, London, 1911, s. 34.

Abstract, Regimental Register, 34th Native Infantry, 1824.
(Madras Army Records, Series III (b), Vol. No. 34).

Caste.	Carnatic.	Trichinopoly, etc.	Northern Circars.	Mysore and Ceded Dis- tricts.	Uttaracand,	Total.	Percentage.
Muhammadans	4	..	71	3	11	89	29.96
Telingas . .	4	8	145	1	2	160	54.21
Tamils . . .	2	5	..	..	..	7	2.35
Rajputs, Marathas and Brahmans	..	1	2	1	3	12	4.13
Other castes .	1	4	13	..	11	29	9.42
Total :	11	18	232	5	21	287	95.92
Percentage .	3.7	6.25	79.1	1.7	7.25	95.92	

Resim 2: “34. Yerli Piyade Taburu, Madras Ordusu, 1824.” HENRY DODWELL, *Sepoy Recruitment in the Old Madras Army*, Studies in Indian Records, Published by the Indian Historical Records Commission, *Curator of Madras Record Office*, Calcutta, s. 53.

Resim 3: “Ayaklanmaya katılan iki askerin asılması.” THE PUBLICATIONS DIVISION, 1857: *A Pictorial Presentation*, Government of India, Patiala House, New Delhi, 1957, s. 41.

Resim 4: Soldan Sağa; Begüm Hazrat Mahal, Nana Sahib, Tatya Tope. Begüm Hazrat Mahal’in resminin altında Meerut’taki ayaklanma resmedilmiştir.” THE PUBLICATIONS DIVISION, 1857: *A Pictorial Presentation*, Government of India, Patiala House, New Delhi, 1957, s. 7, 32, 44, 66.